

ศาสนาผี

สุจิตต์ วงษ์เทศ

ศาสนาผี

สุจิตต์ วงษ์เทศ

ผี

กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์มติชน 2568

ศาสนาผี • สุจิตต์ วงษ์เทศ

พิมพ์ครั้งที่ 1 : มีนาคม 2568

ราคา 300 บาท

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของสำนักหอสมุดแห่งชาติ

สุจิตต์ วงษ์เทศ. ศาสนาผี.

กรุงเทพฯ : มติชน, 2568. 312 หน้า.

1. ผี--ศาสนา. I. ชื่อเรื่อง.

133.1

ISBN 978-974-02-1934-7

สำนักพิมพ์มติชน | www.matichonbook.com

ที่ปรึกษาสำนักพิมพ์ : อารักษ์ คคนาพ, สุพจน์ แจ้งเร็ว, รุจิรัตน์ ทิมวัฒน์

ผู้อำนวยการสำนักพิมพ์ : มณฑล ประภากรเกียรติ

รองผู้จัดการสำนักพิมพ์ : ประภาพร ประเสริฐโสภณ, หทัยชนก ชีวโมกข์

บรรณาธิการอาวุโส : สุภชัย สุชาติสุธารธรรม • บรรณาธิการบริหาร : ปกรณ์เกียรติ ตีโรจนานิช

หัวหน้ากองบรรณาธิการ : ชีรพล บัวกระโทก • ออกแบบปก-ศิลปกรรม : เวียนแก้วการพิมพ์

ประชาสัมพันธ์และการตลาด : ชัญลักษณ์ ทองสุข, สมิต ชินต้า

จัดทำโดย : บริษัทมติชน จำกัด (มหาชน) 12 ถนนเทศบาลนฤมาล ประชาณิเวศน์ 1 เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900

โทรศัพท์ 0-2580-0021 ต่อ 1235 โทรสาร 0-2589-5818

พิมพ์ที่ : โรงพิมพ์มติชน 12 ถนนเทศบาลนฤมาล ประชาณิเวศน์ 1 เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900

โทรศัพท์ 0-2580-0021 ต่อ 2000, 2108 โทรสาร 0-2591-9013

จัดจำหน่ายโดย : บริษัทงานดี จำกัด (ในเครือมติชน) 12 ถนนเทศบาลนฤมาล ประชาณิเวศน์ 1

เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900 โทรศัพท์ 0-2580-0021 ต่อ 3358-3360 โทรสาร 0-2591-9012

Matichon Publishing House a division of Matichon Public Co., Ltd.

12 Tethsabannaruean Rd., Prachanivate 1, Chatuchak, Bangkok 10900 Thailand

f matichonbook @matichonbook

📌 @matichonbook 📧 @matichonbooks 📺 matichonbook

ในกรณีที่หนังสือมีข้อผิดพลาดจากการพิมพ์ เช่น หน้าขาดหาย หน้าซ้ำ หน้าสลับ เข้าเล่มกลับหัว
กรุณาติดต่อมาที่ email: matichonbook.sales@gmail.com หรือ inbox [f matichonbook](https://www.facebook.com/matichonbook) เพื่อขอเปลี่ยนเล่มใหม่

สั่งซื้อหนังสือจำนวนมากในราคาพิเศษ ติดต่อที่ บริษัทงานดี จำกัด โทรศัพท์ 0-2580-0021 ต่อ 3353

ฝ่าย MATICHON PREMIUM PRINT : บริษัทมติชน จำกัด (มหาชน) รับผิดชอบสิ่งพิมพ์ทุกประเภท

โทรศัพท์ 0-2580-0021 ต่อ 2419, 2424 email: print.matichon@gmail.com [f Matichon Premium Print](https://www.facebook.com/matichonpremiumprint)

1.

ศาสนาผี

ศาสนาผีเป็นศาสนามวลชนเก่าแก่ที่สุด และมีคน
นับถือมากที่สุดในโลก จึงแผ่ความเชื่อหล่อหลอมคน
ส่วนมากก่อนมีศาสนาใหญ่สมัยหลัง

แต่ศาสนาผีไม่เอื้อต่อการรวมศูนย์อำนาจ จึงเป็น
เหตุให้ศาสนาพราหมณ์, พุทธจากอินเดีย เมื่อแผ่ถึง
ลุ่มน้ำเจ้าพระยาและอุษาคเนย์ ได้กลืนศาสนาผีเข้าเป็น
ส่วนหนึ่งของศาสนาพราหมณ์, พุทธ ซึ่งทำให้ชนชั้นนำ
และคนส่วนมากครั้งนั้นนับถือศาสนาผี, พราหมณ์, พุทธ
ที่ผสมกลมกลืนเป็นเนื้อเดียวกัน ทั้งนี้เพื่อประโยชน์
ทางการเมืองการปกครองด้วยการค้าจุนอำนาจรวมศูนย์
ของชนชั้นนำในบ้านเมืองสมัยนั้น แล้วสืบทอดจนสมัยนี้

ประเทศไทยนับถือศาสนาหลักที่ถูกกษัตริย์เรียกชื่อ
ใหม่ว่า “ศาสนาไทย” อันเป็นมรดกตกทอดการผสม
กลมกลืนของศาสนาผี, พราหมณ์, พุทธ นับพันๆ ปีมา

แล้ว ซึ่งมีวิถีต่างจากศาสนาพราหมณ์-ฮินดู ในอินเดีย และศาสนาพุทธในพระไตรปิฎก

โครงการควบคุมมนุษย์นับพันปีที่นักโบราณคดีขุดพบใน ไทยและเพื่อนบ้าน ล้วนเป็นผลจากพิธีกรรมหลังความ ตายทางศาสนาผี ซึ่งต้องมียามและคำอธิบายตามความ เชื่อทางศาสนาผี ที่ต่างกันมากกับความเชื่อทางศาสนา พราหมณ์-ฮินดู กับศาสนาพุทธจากอินเดีย

ศาสนาผีคืออะไร? มาจากไหน?

ศาสนาผี หมายถึง ระบบความเชื่อในอำนาจเหนือ ธรรมชาติ ว่าบันดาลให้เกิดปรากฏการณ์ดีและร้าย ทั้ง ในโลกผีกับโลกมนุษย์ หรือเมืองผีกับเมืองมนุษย์ โดย จัดให้โลกผีหรือเมืองผีอยู่ต่างมิติ ไม่มีรูปร่าง จับต้องไม่ ได้ มองไม่เห็น แต่เคลื่อนไหวได้ แยกส่วนได้

[เมื่อเทียบความเชื่อของพราหมณ์กับพุทธจะพบว่า ต่างกันมาก เนื่องจากศาสนาผีไม่มีวิญญาณ, ไม่มีเวียน ว่ายตายเกิด, ไม่มีโลกหน้า, ไม่มีสวรรค์, ไม่มีนรก, ไม่มี เหาศพ, ไม่มีเทวดา, ไม่มีนางฟ้า, ไม่มียมบาล ฯลฯ]

ความเชื่อผีก่อนหน้านี้ถูกเหยียด และไม่ได้รับการ ยอมรับเป็นศาสนาจากสังคมทั่วไป แต่ทางวิชาการ สากลยกย่องให้ความสำคัญว่าความเชื่อผีเป็นศาสนา หนึ่งในโลกดังนี้

14 ศาสนาผี

1. ศาสนาผีเป็นศาสนาเก่าแก่ที่สุดในโลก มีอายุหลายพันหลายหมื่นปีมาแล้ว นับไม่ถ้วน

2. ศาสนาผีเป็นศาสนามวลชนเก่าแก่ที่สุด ที่มีคนนับถือมากที่สุดในโลก นับไม่ถ้วน

3. ศาสนาผีไม่เอื้อต่อการรวมศูนย์อำนาจ (จากบทความเรื่อง “ศาสนาแห่งเมตตาและอหิงสา” ของ นิธิ เอียวศรีวงศ์ ใน *มติชนสุดสัปดาห์* ฉบับวันที่ 28 ตุลาคม-3 พฤศจิกายน พ.ศ. 2565 หน้า 29) เป็นเหตุให้ศาสนาที่แผ่เข้ามาจากอินเดีย คือ ศาสนาพราหมณ์-พุทธได้กลืนศาสนาผีเข้าเป็นส่วนหนึ่งเรียก ผี, พราหมณ์, พุทธ เพื่อให้คำจูนอำนาจรวมศูนย์กลางของชนชั้นนำในบ้านเมือง

ผี คือ ความเชื่อว่าเป็นสิ่งมีพลังอำนาจเหนือธรรมชาติที่บันดาลให้เกิดผลกระทบถึงคน ทั้งผลดีและผลไม่ดี หรืออีกด้านหนึ่งผีเป็นสิ่งประดิษฐ์ตามจินตนาการของมนุษย์จากความเชื่อเรื่องขวัญ

ดังนั้น ผี คือ ขวัญของคนตาย หมายถึง ส่วนไม่เป็นตัวตนของคนตาย เพราะเมื่อขวัญออกจากร่างคนมีชีวิตจะทำให้คนนั้นตาย หรือผีคือขวัญของคนตายที่ออกจากร่าง บางทีเรียกผีขวัญ

ผีมาจากไหน? มาจาก (1.) ความเชื่อของคนในศาสนาผีเรื่องขวัญ (2.) ว่าคนตายกลายเป็นผี ไม่มีรูปร่าง ไม่มีตัวตน, จับต้องไม่ได้, มองไม่เห็น, เคลื่อนไหวได้, แยกส่วนได้, ไม่มีเสียง ฯลฯ (3.) สิ่งสู่ทุกสิ่งทุกอย่างใน

โลก ได้แก่ คน, สัตว์, พืช, สิ่งของเครื่องมือเครื่องใช้, อาคารสถานที่ ฯลฯ

ผีมาจากขวัญ คนดั้งเดิมในไทยเชื่อว่าผีมาจากขวัญ (คือส่วนไม่เป็นตัวตน) ตามความเชื่อศาสนาผีว่า “คนตาย ขวัญไม่ตาย” ขวัญกลายเป็นผี ทำให้มีโลก 2 มิติทับซ้อนกัน คือ **โลกของคน** กับ **โลกของผี** หมายถึง (1.) คนตาย เพราะขวัญหายออกจากร่าง (ไม่รู้หายไปไหน?) (2.) ขวัญไม่ตาย กลายเป็นผี ร่อนเร่ไปไหนต่อไหน ไม่คืนร่าง (3.) ถ้าขวัญคืนร่าง เชื่อว่าคนจะฟื้น

จึงมีพิธีกรรมหลังความตาย เพื่อให้ขวัญคืนร่าง แต่คนไม่เคยฟื้น เพราะขวัญไม่เคยคืนร่าง ดังนั้นขวัญอยู่ต่างมิติในโลกผี

ขวัญ คือ ส่วนไม่เป็นตัวตนอยู่ในคนมีชีวิต ต่อมาเมื่อรู้จัก “วิญญาณ” ตามความเชื่อทางศาสนาพราหมณ์-ฮินดูและศาสนาพุทธ จึงรับคำว่าวิญญาณมาใช้งาน ครั้นนานไปก็ผสมกันระหว่างวิญญาณ, ขวัญ, ผี แล้วปนกันจนแยกไม่ได้

แต่ในความเป็นจริงใช้แทนกันไม่ได้ เพราะวิญญาณมีดวงเดียว แต่ขวัญมีหลายหลากมากกว่าหนึ่ง นอกจากนั้นวิญญาณมีเวียนว่ายตายเกิด แต่ขวัญไม่เวียนว่ายตายเกิด หมายถึง ไม่ตายและไม่เกิด

ผี (ในพุทธ) มาจากวิญญาณ คนไทยทุกวันนี้เชื่อว่าผีมาจากวิญญาณ (คือส่วนไม่เป็นตัวตน) ตามคำสอน

เงาของผีบรรพชนราว 2,500 ปีมาแล้ว (หรือเรือน พ.ศ. 1) เป็นภาพเขียนบนผนังถ้ำทั้งแบบเงาทึบ และแบบโครงร่าง ที่ตั้งใจวาดไม่เข้าสัดส่วนคนจริงยุคนั้น (ทั้งๆ ทำได้) เพราะเจตนาแสดงเงาของผีบรรพชน

ผีในโลกหลังความตาย แสดงให้เห็นเป็นรูปเงาของขวัญ ทำแวนอนหน้าจะหมายถึงคนขวัญหาย (ตาย) แล้วขวัญยังไม่กลับคืนร่าง, รูปเงาของขวัญทำท่าเป่าเขาสัตว์ หรือเป่าอะไรสักอย่างให้เสียงดังส่งสัญญาณไปไกลๆ, รูปเงาของขวัญสวมหน้ากากมีเขาสัตว์ และผีขวัญอื่นๆ ทำท่าคล้ายร้องรำทำเพลง, รูปหมาเป็นสัตว์นำทางผีขวัญซึ่งต้องเดินทางไกลมากไปสิงสู่อยู่กับผีบรรพชนเมืองฟ้า แต่ผีขวัญไปไม่ถูก

[คัดลอกจากภาพเขียนถ้ำลายแทง บ้านผาสามยอด ต. ผานกเค้า อ. ภูกระดึง จ. เลย จากหนังสือ ศิลปะถ้ำ จังหวัดเลย (พเยาว์ เขื่อนาค เรียบเรียง) กรมศิลปากร พิมพ์ครั้งแรก พ.ศ. 2534]

พุทธเรื่อง “เวียนวายตายเกิด” หมายถึง ตายแล้วเกิด (ใหม่) ไม่รู้จบ

นางนาคพระโขนง นางนาค “ตายทั้งกลม” (ตายพร้อมกันทั้งแม่และลูกในท้อง—ไม่เรียก “ตายทั้งกลม”) วิญญาณออกจากร่างเป็นผีทั้งแม่ทั้งลูก แล้วหลอกผู้คน หมอผีปราบผีนางนาค ต้องเชิญวิญญาณนางนาคใส่หม้อ (ดินเผา) เอาไปถ่วงน้ำ

แต่วิญญาณมีดวงเดียว คนตาย วิญญาณดับ ไปจุติใหม่ทันที—ขึ้นสวรรค์/ลงนรก? ดังนั้น ผีจึงไม่มาจากวิญญาณ เพราะวิญญาณไปจุติแล้ว ไม่มีอะไรเหลือ

ผี เป็นคำในตระกูลภาษาไทย-ไท หมายถึง อำนาจเหนือธรรมชาติอยู่ในโลกต่างมิติ ที่จับต้องไม่ได้ และมองไม่เห็น

ผีสงเทวดา เป็นคำรวม หมายถึง ผี [ผีสงเทวดา เป็นชื่อหนังสือของเสฐียรโกเศศ (พระยาอนุমানราชชน) พิมพ์ครั้งแรก (72 ปีที่แล้ว) แจกงานศพ นางเฮียะ เสฐียรโกเศศ วัดมกุฏกษัตริยาราม 1 พฤษภาคม พ.ศ. 2495]

ผีสง (ไท-ไต) อำนาจเหนือธรรมชาติ [แยก 2 คำ ผี, สง ความหมายเหมือนกัน]

“สงก่ฟ้า ล้าก่ดิน” หมายถึง เทวดาสรางสวรรค์ ละว้าสร้างเมือง

[สง = เทวดา, ผีฟ้า ล้า = ละว้า

ฟ้า = สวรรค์ของเทวดา ดิน = เมืองของคน]

เทวดา (บ.-ส.) อำนาจเหนือธรรมชาติ (ตรงกับ
ผี) อยู่บนฟ้า

เทวดา = อมนุษย์, อมร, ผู้เป็นทิพย์ a god, a deity, a divinity (พจนานุกรมสันสกฤต)

[บ.-ส. หมายถึง ผี ยังมีอีก ได้แก่ วิญญาณ, เปเรต, สัตว์นรก ฯลฯ]

ผีมี 2 พวกใหญ่ ๆ คือ ผีดีและผีร้าย [พบในหนังสือ
ผีสาวเทวดา ของ เสฐียรโกเศศ (พระยาอนุมานราชธน)
พิมพ์ครั้งแรก พ.ศ. 2495]

ผีร้าย ให้โทษอย่างเดียว เช่น ผีฉมบ-จะกละ-
กระสือ-กระหัง (กฎหมายลักษณะเบ็ดเสร็จ 115 ปีก่อน
อยุธยา พ.ศ. 1778), ผีห่า คือ โรคระบาดทำให้คนตาย
มาก (เช่น กาฬโรค)

ผีดี มี 2 ประเภท ซึ่งให้คุณและโทษต่อมนุษย์ คือ ผี
ดินกับผีฟ้า (สรุปจากบทความเรื่อง “จากเสมานีสานถึง
เสมฟ้าแดด” ของ ศรีศักร วัลลิโภดม ใน *เมืองโบราณ*
ฉบับเมษายน-มิถุนายน พ.ศ. 2565 หน้า 18)

ผีดิน หมายถึง ผีพื้นเมืองหลายพันปีมาแล้ว พบ
ทั่วไปในชุมชนเก่าแก่แรกเริ่ม ได้แก่ ผีเรือน, ผีบ้าน, ผี
เมือง, ผีดง, ผีป่า, ผีบก, ผีน้ำ (พญานาค) ฯลฯ

ผีฟ้า หมายถึง ผู้เป็นใหญ่บนฟ้า บางทีเรียกเจ้าแห่ง
ฟ้า หรือเจ้าฟ้า

[เคยใช้เรียกกษัตริย์ว่า “ผีฟ้า” อยู่ในจารึกวัดศรีชุม

(สุโขทัย หลักที่ 2) ว่า “ผีฟ้ายโสธรปุระ” หมายถึง กษัตริย์เขมรเมืองนครธม และเคยใช้เรียกกษัตริย์ไทใหญ่ ว่า “เจ้าฟ้าไทใหญ่”)]

ผีฟ้า โดยสรุปมีความเป็นมาดังนี้

1. แหล่งรวมพลังขวัญของผีบรรพชน หรือผีชนชั้น นำที่ตายแล้วของเผ่าพันธุ์ ซึ่งถูกส่งขึ้นฟ้ารวมพลังเป็นหนึ่งเดียวกับผีขวัญบรรพชนคนก่อนๆ เพื่อปกป้องคุ้มครองคนที่ยังไม่ตายอยู่ในชุมชนพ้นโรคภัยไข้เจ็บและอุดมสมบูรณ์ด้วยพืชพันธุ์ธัญญาหาร

2. ถูกเรียกอีกชื่อว่าแถน (ราว 2,500 ปีมาแล้ว เมื่อ เรือน พ.ศ. 1) ซึ่งได้จากภาษาจีนว่าเทียน แปลว่า ฟ้า หมายถึง ผู้เป็นใหญ่บนฟ้า [จากหนังสือ พงศาวดารโยนก ของ พระยาประชาภิจักรจักร (แช่ม บุนนาค) เรียบเรียง เมื่อปลายแผ่นดิน ร.5 พ.ศ. 2451] หลังจากนั้นเรียกรวมว่า “ผีฟ้าพญาแถน”

แถน คือ ผีฟ้า มีอำนาจเหนือธรรมชาติ ผู้สร้างทุกอย่างในโลกทั้งดินและฟ้า บรรดาคนในชุมชนบ้านเมือง ลุ่มน้ำเจ้าพระยานับพันปีมาแล้วนับถือแถน แต่กลายเสียงกลายรูปเป็นแผนได้แก่ หลังรับศาสนาพราหมณ์-ฮินดู รู้จักพรหมเป็นเทวดาผู้สร้างทุกอย่างในจักรวาล มีอำนาจเหมือนแถน จึงเรียกพรหมด้วยคำไท-ไตอันคุ้นเคยว่าแผน แล้วยกเป็นใหญ่ว่า “ขุนแผน” พบในโองการแข่งน้ำ ตอนพระพรหมตรวจพื้นที่สร้างโลกว่า

“ขุนแผน แรกเอาดิน ดูที” (เมื่อธิบายละเอียดในหนังสือ *ไอลงการแข่งน้ำ* ของ จิตร ภูมิศักดิ์ สำนักพิมพ์ดวงกมล พิมพ์ครั้งแรก พ.ศ. 2524 หน้า 39-55)

3. ผีฟ้ากับคนติดต่อสื่อสารกันได้โดยผ่าน “ตัวกลาง” คือ ร่างทรง หรือคนทรงซึ่งเป็นหญิง

4. คนในชุมชนถูกควบคุมอย่างใกล้ชิดจากผีฟ้า ด้วยจารีตประเพณีพิธีกรรมในศาสนาผี ผ่านหมอมด

5. ต้นตอลัทธิเทวราช (ราว พ.ศ. 1400) ด้วยการปรับความเชื่อเข้ากับศาสนาพราหมณ์-ฮินดู โดยเชิญผีขวัญของพระราชาที่สวรรคตขึ้นสวรรคบนฟ้า เพื่อรวมพลังเป็นหนึ่งเดียวกับเทวะ เป็นเทวราชา (ซึ่งไม่มีคตินี้ในอินเดีย) ดังนี้

ผีฟ้าถูกยกเป็นเทวราชา บนฟ้ามีผีขวัญบรรพชนนับไม่ถ้วน รวมพลังเป็นหนึ่งเดียวเรียกผีฟ้า หรือแถน ทำหน้าที่ปกป้องคุ้มครองคนที่มีชีวิตบนโลก เมื่อคนชั้นนำคนใหม่ตายไปก็ส่งผีขวัญรวมเป็นผีฟ้าหรือแถนเพิ่มอีกไม่รู้จบ

ต่อมา หลังรับความเป็นเทวะบนสวรรค์ของศาสนาพราหมณ์-ฮินดูจากอินเดีย บรรดาคนชั้นนำอุษาคเนย์ร่วมกันปรับความเชื่อเรื่องผีฟ้าผีแถน (ซึ่งเป็นความเชื่อดั้งเดิม) เข้ากับเทวะ โดยเชิญผีขวัญคนชั้นนำขึ้นฟ้าไปรวมพลังเป็นหนึ่งเดียวกับเทวะบนสวรรค์ แล้วเรียกใหม่ว่าเทวราชา ในลัทธิเทวราช

เทวราชาอยู่บนสวรรค์ คอยคุมน้ำบนฟ้า มีพลังอำนาจ บันดาลน้ำเหล่านั้นตกเป็นฝนหล่นถึงโลก บังเกิดความอุดมสมบูรณ์ในพืชพันธุ์ว่านยาข้าวปลาอาหาร

วัฒนธรรมอินเดียไม่ได้ครอบงำสังคมอุษาคเนย์ ตามที่นักปราชญ์ฝรั่งเศสสมัยอาณานิคมบอกว่า “อินเดียในอินโดจีน” แต่เป็นกระบวนการท้องถิ่นพัฒนา หรือ “โลคอลไลซ์เซชัน” ที่คนพื้นเมืองอุษาคเนย์เลือกเพื่อนวัฒนธรรมอินเดียมาผสมผสานกับวัฒนธรรมพื้นเมืองดั้งเดิม เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ออกมาขึ้น

[โอ ดับบลิว ไวลเตอร์ส ศาสตราจารย์วิชาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยคอร์เนล สหรัฐฯ อ้างในหนังสือเล็ก “โลหะปฐิวดี” ของ ศรีศักร วัลลิโภดม สำนักพิมพ์มติชน พิมพ์ครั้งแรก พ.ศ. 2548 หน้า 108]

“ศาสนาไทย”

ศาสนาหลักที่คนนับถือในประเทศไทย ประกอบด้วยศาสนาผี, พราหมณ์, พุทธ ผสมปนเปกันจนแยกไม่ได้ จึงสมมุติเรียกชื่อใหม่ว่า “ศาสนาไทย”

โดยทั่วไปเชื่อว่าคนในประเทศไทยส่วนมากนับถือศาสนาพุทธ แต่วิถีชีวิตจริงไม่พบว่านับถือศาสนาพุทธอย่างโดดๆ เหมือนที่มีในพระไตรปิฎก แต่กลับพบว่านับถือปนกันเป็นเนื้อเดียวระหว่างศาสนาผี, พราหมณ์,

พุทธ จึงเรียกศาสนาไทย (ที่บางกลุ่มอาจยกเป็นศาสนาประจำชาติก็ได้) ซึ่งมีลักษณะดังนี้

- (1.) ศาสนาไทยมีศาสนาผีเป็นฐานรากอันแข็งแกร่ง
- (2.) ต่อมาจึงเลือกรับสิ่งละอันพันละน้อยของศาสนาพราหมณ์-ฮินดู กับศาสนาพุทธ ส่วนที่ไม่ขัดหลักผีเข้ามาประดับศาสนาผี (3.) ทำให้ศาสนาผีดูดีและมีสง่าราศีทันสมัย น่าเลื่อมใสศรัทธาขึ้นจากการประดับประดาด้วยศาสนาพราหมณ์-ฮินดูกับศาสนาพุทธ โดยศาสนาผีรักษากฎเกณฑ์ทางสังคม ส่วนพราหมณ์, พุทธ รักษากฎเกณฑ์ทางจิตวิญญาณของบุคคล

[สรุปจากบทความเรื่อง “ศาสนาผี” (มี 2 ตอน) ของ นิธิ เอียวศรีวงศ์ (พิมพ์ใน มติชนสุดสัปดาห์ ตุลาคม-พฤศจิกายน พ.ศ. 2554)]

ความเชื่อผี มีคนจำนวนไม่น้อยคิดว่าไม่เป็นศาสนา ด้วยเหตุผลต่าง ๆ แต่ทางสากลแล้วความเชื่อผีถูกจัดเป็นศาสนา เรียกศาสนาผี (เหมือนศาสนาอื่นๆ ที่มีในโลก) โดยมีพิธีกรรมรองรับความเชื่อนั้น ได้แก่ เลี้ยงผี, เลี้ยงขวัญ (ทำขวัญ) ฯลฯ ศาสนาผีเป็นศาสนาเก่าแก่ที่สุดในโลก มีคนนับถือทั่วไปทั้งโลกก่อนศาสนาพุทธ, คริสต์, อิสลาม, พราหมณ์, ซิกข์ ฯลฯ

ผี, พราหมณ์, พุทธ เริ่มแรกสุดผสมกันตั้งแต่เมื่อไร? ไม่พบหลักฐานตรงๆ แต่คาดเดาได้ว่ามีขึ้นหลังศาสนาพราหมณ์, พุทธ เผยแพร่จากอินเดียถึงสุวรรณภูมินับพันๆ

ปีมาแล้ว เมื่อถึงสุวรรณภูมิครั้งแรกพราหมณ์, พุทธได้ปะทะกับผีเนื่องจากไม่ยกย่องผี โดยแสดงออกอย่างเหยียดๆ เรียกคนพื้นเมืองนับถือผีและไม่นุ่งห่มแบบอินเดียว่า “นาค” เป็นภาษาตระกูลอินโด-ยุโรป แปลว่าเปลือย เมื่อทำพิธีบวชคนพื้นเมืองเพศชายให้เป็นพระสงฆ์ไม่เรียกบวชคน แต่เรียกบวชนาค หมายถึงบวชคนเปลือย

แต่อำนาจของความเชื่อพื้นเมืองมีมาก จึงทำให้พุทธยอมผีด้วยการรับพิธีทำขวัญตามความเชื่อของผี ก่อนเข้าพิธีบวชเป็นพระสงฆ์แล้วเรียกทำขวัญนาค ขณะเดียวกันก็ยอมให้มีแห่นาค ซึ่งประเพณีเหล่านี้ไม่พบในพุทธบัญญัติ

ในที่สุดพุทธต้องยอมอยู่ในความคุ้มครองของผี ดังพบตามใบสัจจิหารการเปรียญ มีนาคเป็นผู้พิทักษ์บนหลังคา แต่ถูกเรียกช่อฟ้าและหางหงส์ เป็นต้น แม้พระพุทธรูปก็ถูกทำให้ศักดิ์สิทธิ์เป็น “ร่างเสมือน” ด้วยการเข้าสิงของผี แล้วถูกเรียกว่า “หลวงพ่อ”

2. ขวัณ

ความเป็นคนทางศาสนา มี 2 ส่วนที่มีความสำคัญเท่ากัน ได้แก่ (1.) ส่วนเป็นตัวตน เรียกร่างกาย (2.) ส่วนไม่เป็นตัวตน เรียกขวัณ

ขวัณ คือ พลังชีวิตของคน มาจากความเชื่ออำนาจเหนือธรรมชาติ ว่า “มีขวัณ จึงมีชีวิต”

พลังของสิ่งมีชีวิต เรียก “ขวัณ” และ พลังของสิ่งไม่มีชีวิต เรียก “ผี”

ขวัณ ในภาษาไทยได้จากคำจีนว่า “หวั่น” (มีใช้ในหลายเผ่าพันธุ์ แต่เรียกชื่อต่างกัน) หมายถึง (1.) ส่วนที่ไม่มีรูปร่าง (2.) จับต้องไม่ได้ (3.) มองไม่เห็น (4.) เคลื่อนไหวได้ (5.) ลักษณะเป็นหน่วย มีหลายหน่วย (6.) แต่ละหน่วยสิงสู่อยู่กระจายตามส่วนต่างๆ ของ คน, สัตว์, พืช, สิ่งของเครื่องมือเครื่องใช้, อาคารสถานที่ ฯลฯ

ขวัญของคน บนหัวตรงกลางกระหม่อม เรียก จอมขวัญ (หรือขวัญกก) นอกนั้นเรียกตามชื่ออวัยวะ ได้แก่ ขวัญหู, ขวัญตา, ขวัญใจ, ขวัญมือ, ขวัญแขน, ขวัญขา ฯลฯ

ขวัญแต่ละคนมีเท่าไร? ขึ้นอยู่กับความเชื่อของกลุ่มชนนั้นๆ เช่น ไทดำในเวียดนามเชื่อว่า “มีราว 80 ขวัญ อยู่ข้างหน้า 30 อยู่ข้างหลัง 50 ขวัญ” และ “ขวัญเป็นองค์ประกอบสำคัญอันจะขาดไม่ได้ของชีวิต มีขวัญจึงมีชีวิต”

[ชาติพันธุ์นิพนธ์การตาย โดย ชัยสรา ขมะวรรณ มุกดาวิจิตร ในหนังสือ *ทฤษฎีบ้านเมืองฯ* สำนักพิมพ์สร้างสรรค์ พิมพ์ครั้งแรก พ.ศ. 2553 หน้า 150]

ขวัญสัตว์ ได้แก่ ขวัญวัว, ขวัญควาย ฯลฯ

ขวัญพืช ได้แก่ ขวัญข้าว ฯลฯ

ขวัญสิ่งของเครื่องมือเครื่องใช้ ได้แก่ ขวัญเกวียน, ขวัญล้อเลื่อน, ขวัญครก, ขวัญสากตำข้าว, ขวัญกระดัง, ขวัญกระบุงปั้งก็ ฯลฯ

ขวัญอาคารสถานที่ ได้แก่ ขวัญลาน (นวดข้าว), ขวัญยุ้ง, ขวัญเรือน, ขวัญบ้าน, ขวัญเมือง เป็นต้น

หลังรับศาสนาพุทธจากอินเดียและลังกา มีความเชื่อเปลี่ยนไปเป็นเรื่องวิญญาณ แต่ปนกับขวัญ ทำให้พิธีศพแบบพุทธกลับถูกปรับเป็นแบบศาสนาผี มีพิธีกรรมใช้เวลานานมาก อาจนานที่สุดในโลกก็ได้

คนพื้นเมืองอุษาคเนย์นับถือศาสนาผี และทุกชาติพันธุ์มีความเชื่อคล้ายคลึงกันเกี่ยวกับขวัญตั้งแต่หลายพันปีมาแล้วสืบจนทุกวันนี้ ว่าคนตายเพราะขวัญหายจากร่างของคน แล้วหาทางกลับร่างไม่ถูก ถ้าเรียกขวัญคืนร่างได้คนก็ฟื้นคืนเป็นปกติ จึงมีพิธีเรียกขวัญต่อเนื่องหลายวันหลายคืน ขอให้ขวัญกลับเข้าร่าง (แต่ไม่สำเร็จ)

ส่วนความเชื่อตามศาสนาพุทธมีวิญญาณ หมายถึงสิ่งที่เชื่อกันว่ามีอยู่ในร่างกายของทุกคน เมื่อคนตายวิญญาณจะล่องลอยออกไปหาที่เกิดใหม่ เรียก เวียนว่ายตายเกิด

วิญญาณในภาษาไทย ใช้ลักษณะนามว่า ดวง (หมายถึงดวงวิญญาณ) คล้ายจะบอกว่ามีสัณฐานกลม และมีแสงสว่าง แต่ยังไม่เคยพบหลักฐานประวัติศาสตร์โบราณคดีว่ามีรูปดั้งเดิมแท้จริงอย่างไร? (ขวัญมีรูปร่างตามความเชื่อตีกดัมบรพ ดึงจะพบต่อไปข้างหน้า)

ขวัญหาย กลายเป็นวิญญาณ เมื่อวิญญาณในศาสนาพุทธ กับพิธีกรรมในศาสนาพราหมณ์ นำเข้าจากอินเดีย มีบทบาทแทนที่ความเชื่อดั้งเดิมเรื่องขวัญในศาสนาผีของภูมิภาคอุษาคเนย์ ส่งผลให้ความทรงจำพราเลือนเกี่ยวกับขวัญ แล้วอธิบายต่างจากเดิม ดังพบในคำนำหนังสือประชุมเชิญขวัญ ของสมเด็จพระยาจารย์ราชานุภาพ [*ประชุมเชิญขวัญ* คือ คำกลอนสำหรับว่าเวลาทำขวัญ ในงานต่างๆ ที่เป็นประเพณีไทย ฉบับ

ขวัญของคนสิงสู่อยู่บริเวณโคนเส้นผม ขึ้นชนกันเป็นวงเหมือนกันหอยตรงกลางกระหม่อมบนหัวของทุกคนหญิงชาย เห็นได้ตั้งแต่ออกจากครรภ์มารดา แล้วอยู่กับตัวไปจนตาย แต่ขวัญไม่ตาย (ภาพจาก <https://www.sanook.com/news/9269614/>)

พิมพ์ครั้งแรก ปีมะเมีย พ.ศ. 2461]

จอมขวัญ อยู่บนหัว

ขวัญสำคัญของทุกคนเรียกจอมขวัญ ล้วนสิงในกะโหลกบนหัวกลางตรงกลางกระหม่อม บริเวณที่โคนเส้นผมขึ้นชนกันเป็นวงเหมือนกันหอย

เชื่อว่าเป็นศูนย์รวมความมีชีวิตของคน ต้องดูแลรักษาไม่ให้ถูกกระทำรุนแรง เพราะถ้ากระทบกระเทือนจนขวัญเสียขวัญหาย ย่อมเป็นอันตรายถึงชีวิต เจ้าของขวัญล้มตายได้

ดังนั้น คนทั้งหลายจึง “ถือหัว” หมายถึง ยกย่องหวงแหนหัว เสมือนอวัยวะศักดิ์สิทธิ์สูงสุด เป็นตัวแทนของความมีชีวิต จึงไม่ให้คนอื่นล่วงล้ำหัว เช่น เล่นหัว, ลูบหัว, ตบหัว, เขกหัว, ข้ามหัว ฯลฯ เมื่อเพ็ดทูลพระเจ้าแผ่นดินเพื่อขอความเป็นมงคลของชีวิตต้องอ้างถึงขวัญเพื่อขอความมั่นคงด้วยถ้อยคำว่า “ปกเกล้าปกกระหม่อม”

ขวัญเดียว, สองขวัญ บนหัวของคนตรงกลางกระหม่อมมักมีขวัญเป็นวงเหมือนกันหอย คนส่วนมากมีกลุ่มเดียวเรียก ขวัญเดียว บางคนมีสองกลุ่มคู่กันเรียกสองขวัญ

คนแต่ก่อนสร้างคำคล้องจองล้อเลียนคนมีขวัญอย่างนี้ว่า

ขวัญเดียว เขียวหมาวัด

สองขวัญ ขยันหาผัว (หาเมีย)

[ถ้าคนมีสองขวัญเป็นหญิง ล้อว่าขยันหาผัว ถ้าเป็นชายว่าขยันหาเมีย]

ขวัญ คืออะไร? มาจากไหน?

ขวัญเป็นความเชื่อดั้งเดิมในศาสนาผีของคนพื้นเมืองทุกเผ่าพันธุ์อุษาคเนย์เมื่อหลายพันปีมาแล้ว ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ยุคอุษาคเนย์ยังไม่รู้จักและไม่ติดต่อกับวัฒนธรรมอินเดีย

ด้วยเหตุดังนั้นขวัญจึงไม่ใช่วิญญาณ ซึ่งเป็นความเชื่อใหม่ที่รับจากอินเดียในสมัยหลังเมื่อรู้จักและติดต่อกันแล้วกับอินเดีย

ขวัญ เป็นความเชื่อในวัฒนธรรมร่วมจีน, ไทย และอุษาคเนย์ (อาจมีที่อื่นอีก) มากกว่า 3,000 ปีมาแล้ว ส่วนชื่อขวัญได้จากจีน

ไทยเรียกขวัญ ส่วนจีนเรียกหวัน (กวางตุ้ง), ฮั่น (แต้จิ๋ว) [จากหนังสือ ไทย-จีน ของ พระยาอนุมานราชธน (พิมพ์ครั้งแรก พ.ศ. 2479) พิมพ์ครั้งที่สอง พ.ศ. 2505 หน้า 93]

พิธีกรรมหลังความตาย มีส่งขวัญคล้ายกันทั้งไทยและจีน (จากหนังสือ “คนไท” ไม่ใช่ “คนไทย” แต่เป็น

เครือญาติชาติภาษา โดย เจีย แยนจง สำนักพิมพ์มติชน พิมพ์ครั้งแรก พ.ศ. 2548 หน้า 86)

คนจีนโบราณไม่เชื่อการเวียนว่ายตายเกิด (ตามพุทธศาสนา) แต่เชื่อว่าคนตายแล้ว ขวัญยังอยู่ มีสถานะเป็นเจ้าประจำวงศ์ตระกูล

ขวัญของคนจีน มี 2 ประเภท อยู่รวมกัน ได้แก่ หุน (คำไทยว่า ขวัญ) เป็นฝ่ายหยาง หรือฝ่ายจิต มีความนึกคิด และมีอารมณ์ ซึ่งเป็นสมรรถนะทางจิต และฟ้อ (แปลว่า ภูต) เป็นฝ่ายหยิน หรือฝ่ายกาย มีความเคลื่อนไหวทางกาย แต่ไม่มีความรู้สึกนึกคิด ซึ่งเป็นสมรรถนะทางกาย เมื่อคนตกใจ หรือเจ็บป่วย ขวัญ 2 ประเภทจะออกจากร่างชั่วคราว ครั้นคนตาย ขวัญ 2 ประเภทออกจากร่างโดยหุน (ขวัญ) จำญาติมิตรได้ แต่ฟ้อ (ภูต) ถ้าขาดหุนอยู่ด้วยจะกลายเป็นผีดิบ ไม่รู้จักผิดชอบชั่วดี

[สรุปจากบทความเรื่อง “ป้ายสถิตวิญญาณจากจีนสู่ราชสำนักไทย” ของ ถาวร ลิกขโกศล ศิลปวัฒนธรรม ฉบับเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2559 หน้า 16]

คนจำนวนหนึ่งในจีนกับในไทย มีการไปมาหาสู่รู้จักติดต่อกันมากกว่า 2,500 ปีมาแล้ว (ก่อนสมัยจีนขึ้นฮ่องเต้ และก่อนไทยรู้จักติดต่อกับอินเดีย) พบหลักฐานสนับสนุนเป็นเครื่องใช้สอยในพิธีกรรมของคนชั้นนำ ได้แก่ (1.) หม้อสามขาตินเผา พบในที่ฝังศพตามแนวทิวเขาตะวันตก ตั้งแต่กาญจนบุรีลงไปทางภาคใต้ แล้ว

หม้อสามขา วัฒนธรรมลุ่มน้ำฮวงโหในจีนภาคตะวันออก
ราว 3,000 ปีมาแล้ว ขุดพบครั้งแรกที่บ้านเก่า ต. จรเข้เผือก
อ. เมืองฯ จ. กาญจนบุรี ปัจจุบันพบมากตั้งแต่หัวเขาภาคตะวันตก
ต่อเนื่องลงไปภาคใต้ของไทย และทางเหนือของมาเลเซีย [ภาพ
จากหนังสือ เมืองราวคย ของ พิเศษ เจียจันทร์พงษ์ กรมศิลปากร
พิมพ์ครั้งแรก พ.ศ. 2555 หน้า 74]

ภาชนะสำริดแบบอื่น ราว 2,000 ปีมาแล้ว พบที่ อ. เมืองฯ
จ. อุตรดิตถ์ [ภาพจากหนังสือ เมืองราดฯ ของ พิเศษ เจียจันทร์
พงษ์ กรมศิลปากร พิมพ์ครั้งแรก พ.ศ. 2555 หน้า 74]

ทอดยาวถึงมาเลเชีย และ (2.) ภาษนะโลหะสำริด พบ
ริมแม่น้ำน่าน อ. เมืองฯ จ. อุตรดิตถ์

แต่ขวัญในนิยามและคำอธิบายของนักปราชญ์และ
นักวิชาการไทยมีหลายหลาก ส่วนมากหรือเกือบหมด
ปนกับวิญญาณจนเป็นเนื้อเดียวกันแยกไม่ออก

ความเชื่อแบบพื้นเมืองเรื่องขวัญ มีอย่างปลอดภัย
โปร่งโล่งแจ้งอยู่ในคำอธิบายของ เก็ม จ่อง นักปราชญ์
ชาวไทยดำในเวียดนาม [โดย ยุกติ มุกดาวิจิตร (อาจารย์
ประจำคณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์) รวบรวมและเรียบเรียงไว้อย่างละเอียด
ถี่ถ้วนในหนังสือชื่อ จารึกโรมันติก สู่การต่อสู้ทางชนชั้น
ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) พิมพ์ครั้ง
แรก มีนาคม พ.ศ. 2561 หน้า 72-76] มีโดยสรุป ดังนี้

“ขวัญก็คือผีชนิดหนึ่ง จึงแสดงความเป็นเอกเทศ
ของขวัญ ในสภาวะความเป็นจริงของเราเอง เช่น เป็น
ไปได้ที่ขวัญของใครคนหนึ่งจะตกใจง่าย แม้ว่าตัวเขาเอง
จะเป็นคนจิตใจเข้มแข็ง”

ความเป็นเอกเทศดังกล่าวทำให้ขวัญต้องได้รับการ
ดูแลแตกต่างจากร่างกายคน คนใดเชื่อว่าคนแต่ละคนมี
80 ขวัญ แบ่งเป็น 30 อยู่ข้างหน้า 50 อยู่ด้านหลัง อวัยวะ
บางอวัยวะมีขวัญของตนเอง

ขวัญมีลักษณะพิเศษคือมันมีชีวิตของมันเอง แต่มัน
ก็อยู่เป็นส่วนหนึ่งของคนแต่ละคน ด้วยความเป็นตัวของ

ตัวเองในระดับหนึ่ง ขวัญจึงอาจหนีไปจากคนได้ทุกเมื่อ หรือบางครั้งขวัญอาจจะหลงทาง หลงเพลिनกับอะไรกลางทาง หลงหลับนอนกลางทาง ไม่มาอยู่กับเนื้อกับตัวเรานั้นเป็นสาเหตุหนึ่งของความเจ็บป่วย

หากเป็นเช่นนั้นก็ต้องจัดพิธีเรียกขวัญสู่ขวัญ ขวัญจึงต้องการการบำรุงเสมอ คนใดจึงมีพิธี “ป่าวขวัญ” เป็นการสวดบำรุงขวัญด้วยการพาขวัญไปเที่ยวแล้วพากลับอย่างเป็นระบบ แทนที่จะให้ไปเที่ยวกันเองแล้วหลงเพลिनไม่กลับมา

นอกจากนั้น ในการเดินทางไปส่งผีที่เมืองฟ้า บางครั้งก็ต้องระวังว่าขวัญของคนเป็นที่ไปส่งผีขวัญคนตายจะหลงตามไปอยู่เมืองฟ้ากับผีขวัญคนตาย จึงต้องรืบนำทางขวัญคนเป็นกลับมา “เมืองลุ่ม” (หรือเมืองมนุษย์)

ขวัญที่อยู่รอบตัวเราไม่ได้มีเฉพาะขวัญของเราเอง แต่ยังอาจมีขวัญของคนที่ถูกพันใกล้ชิดกับเรามากอยู่ด้วย เช่น ขวัญหญิง รู้สีกว่าตนเองมีขวัญของชายอยู่เคียงข้างเสมอ

นอกจากขวัญ คนเรายังมีสภาพเหนือธรรมชาติข้างเคียงอื่นๆ อีก นั่นคือ “มิ่ง” “แนน” และ “หึ่ง”

มิ่งและแนนมีความหมายที่สัมพันธ์กันใกล้ชิดในภาษาไทย ลำพังคำว่า มิ่ง อาจจะฟังดูเป็นเพียงคำคล้องจองคู่กับคำว่า ขวัญ เช่น มิ่งขวัญ แต่ในความเข้าใจของคนใด มิ่งและขวัญมีความสัมพันธ์ที่ค่อนข้างชัดเจนเป็นระบบ

คำว่ามิ่งจะคู่กับแนน ทั้งขวัญ มิ่ง แนน ต่างก็มีความสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบ

เก็ม จ่อง อธิบายมโนทัศน์มิ่งและแนน ว่า “มิ่ง และแนนเป็นแนวคิดนามธรรมที่มีลักษณะรูปธรรมดัง จุดสมดุลของขวัญ หรือกล่าวได้ว่ามันเป็นรากฐานของ ชีวิต หากมิ่ง-แนนยังอยู่ ก็หมายความว่ายังมีชีวิตอยู่ ตรงกันข้าม หากมิ่ง-แนนพังทลายไป ชีวิตก็หาไม่ หรือ หมายความว่าขวัญจะแยกตัวจากร่างกาย กลายเป็นผี ชนิดอื่นไปตลอดกาล”

เก็ม จ่อง อธิบายมิ่งกับแนนเพิ่มให้เห็นภาพได้ ด้วยอักษร T กลับหัว (⊥) เส้นนอน (—) คือแนน เป็น รากฐาน ส่วนเส้นตั้ง (|) คือมิ่ง

ขวัญจะนั่งหรือยืนบนแนนแล้วฟังหรืออิงอยู่กับมิ่ง หรือกล่าวกันเป็นคำคล้องจองของภาษาได้ว่า “นั่งใ้มิ่ง อิง ใ้แนน” เรือนคนใดเมื่อก่อนจึงปลูกต้นกล้วยและต้นอ้อย ไว้แทนสัญลักษณ์ของมิ่งและแนน เพื่อให้ขวัญของคน เป็นในเรือนมีที่นั่งที่ยืนที่อิงและฟังนั่นเอง

แนนกับมิ่งมีความสำคัญต่อการมีชีวิตอย่างลึกซึ้ง ไม่ใช่มีเพียงระดับปัจเจกชน แต่ในความสัมพันธ์ระหว่าง บุคคลและชีวิตของสังคมขนาดใหญ่ อย่างบ้านและเมือง ก็มีมิ่งกับแนนด้วยเช่นกัน

การเป็นคู่ครองกัน หากจะให้มันยืน ก็จะตรวจสอบ ว่าแนนของทั้งสองคนนั้นเข้ากัน เหมาะกัน หรือ “แฝง

แน่น” กันหรือไม่ หากไม่แฝงแน่นกันก็จะทำพิธีให้แน่นของทั้งสองแฝงกันก็ได้

ในระดับสังคมขนาดใหญ่ นอกจากมีขวัญของเมืองแล้ว แต่ละเมืองยังมักมี “ปอมมิ่งเมือง” หมายถึง ภูเขาลูกหนึ่งของเมืองที่จะเป็นที่ฝังกระดูกที่เผาแล้วของเจ้าเมืองไว้ เขาลูกนั้นนอกจากมีชื่อของภูเขาแล้ว ยังเรียกว่าเป็นภูเขาที่เป็นมิ่งของเมือง หรือเป็นที่อิงของขวัญเมืองนั่นเอง

ส่วน “หิ้ง” หมายถึง เสาหองขวัญ ซึ่งเป็นมโนทัศน์ที่ไม่ค่อยเป็นที่รู้จักกันสำหรับคนไทยมากนัก

[เก็ม จ่อง (พ.ศ. 2477-2550) เป็นนักปราชญ์ชาวไทดำ (เวียดนาม) ที่นักวิชาการไทยรู้จักทั่วไปอีกชื่อหนึ่งว่า “ศาสตราจารย์คำจ่อง” ได้รับยกย่องเป็นเสาหลักทางวิชาความรู้เกี่ยวกับไต-ไท ในเวียดนาม ต่อมานักวิชาการไทยกลุ่มหนึ่งร่วมกันพิมพ์หนังสือที่ระลึก (หลังเก็ม จ่องถึงแก่กรรม) เพื่อถ่ายทอดและแสดงคุณูปการ ชื่อ *ทฤษฎีบ้านเมือง ศาสตราจารย์คำจ่อง กับการศึกษาชนชาติไท* จัตุรทิพย์ นาถสุภา, พิเชฐ สายพันธ์ บรรณาธิการ สำนักพิมพ์สร้างสรรค์ พิมพ์ครั้งแรก พ.ศ. 2553]

รูปร่างขวัญ

ขวัญไม่มีรูปร่าง จับต้องไม่ได้ มองไม่เห็น แต่คนรู้ว่า

สิ่งอยู่ตรงกลางกระหม่อมบนหัวกบาลของคน บริเวณ
โคนเส้นผมขึ้นชนกันเป็นวงเหมือนกันหอยเรียก จอมขวัญ

เลยเชื่อกันว่าถ้าทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้มีลักษณะเป็น
วงหรือขดเหมือนกันหอย เท่ากับมีขวัญสิ่งอยู่ตรงนั้น
หมายถึง เฮี้ยน ย่อมบังเกิดสิ่งดีที่คอยคุ้มครองให้พ้น
จากสิ่งไม่ดี

ดังนั้น เครื่องมือเครื่องใช้เลยต้องมีขวัญสิ่งอยู่ในนั้น
โดยทำลวดลายคล้ายวงกันหอยจำลองขวัญในรูปลักษณะ
ต่างๆ ตามความเชื่อสมัยนั้น (ซึ่งไม่จำเป็นต้องตรงกับ
สมัยนี้)

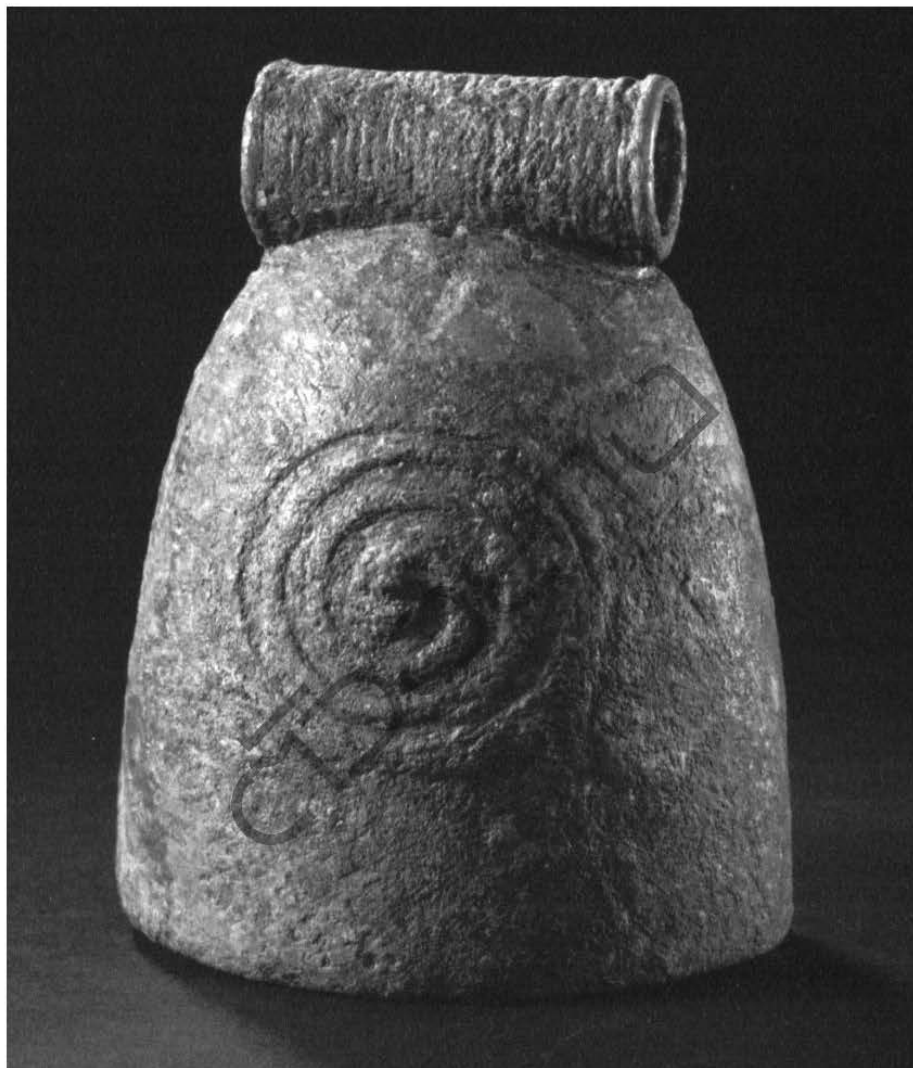
ขดทองสำริด

ขดทองสำริดเป็นรูปขวัญ วางติดกะโหลกคน พบ
ในหลุมศพที่เนินอุโลก บ้านหนองนาตุ้ม ต.พลสงคราม
อ.โนนสูง จ. นครราชสีมา

มีรูปและคำอธิบายอยู่ในหนังสือ สำริด โลหะที่เปลี่ยน
โลก (กรมศิลปากร พิมพ์ครั้งแรก พ.ศ. 2548) ว่า “เครื่อง
ประดับสำริด ทำเป็นเส้นขดเป็นวง ช้อนกันคล้ายลาย
กันหอย พบติดอยู่กับด้านขวาของศีรษะ จากโครงกระดูก
ในหลุมศพสมัยที่ 3 แหล่งโบราณคดีเนินอุโลก บ้านหนอง
นาตุ้ม ต. พลสงคราม อ. โนนสูง จ. นครราชสีมา พบจาก
การขุดค้นทางโบราณคดีในระหว่าง พ.ศ. 2540-2541”

ขดทองสำริดเป็นรูปขวัญ อายุราว 2,000 ปีมาแล้ว สำริด
เส้นผ่าศูนย์กลาง 10.6 ซม. จัดแสดงอยู่ในพิพิธภัณฑสถานแห่ง
ชาติ พิมาย (จ. นครราชสีมา)

ขัวญชดเป็นก้นหอย บนเครื่องมือสำริดคล้ายกระดิ่ง ขุดพบที่บ้านเชียง จ. อุตรธานี

[ภาพจากหนังสือ คนแรกเริ่มบนแผ่นดินเรา กรมศิลปากร พิมพ์ครั้งแรก พ.ศ. 2559 หน้า 68]

**ศาสนาผี เป็นศาสนามวลชนเก่าแก่ที่สุด
และมีคนนับถือมากที่สุดในโลก**

แต่ศาสนาผีไม่เอื้อต่อการรวมศูนย์อำนาจ
จึงถูกกลืนเข้ากับศาสนาพราหมณ์, พุทธ รวม
เป็น “ผี-พราหมณ์-พุทธ”

ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ทางการเมืองของ
ชนชั้นนำสมัยนั้น สืบทอดจนสมัยนี้ แล้วถูก
เรียกใหม่ว่า “ศาสนาไทย”

โครงการดูมนุษยมีอายุหลายพันปี ที่ขุด
พบโดยนักโบราณคดีไทย ล้วนเนื่องในพิธีกรรม
หลังความตายทางศาสนาผี ที่ต่างกันมากกับ
ความเชื่อทางศาสนาพราหมณ์, พุทธ

ISBN 978-974-02-1934-7

9 789740 219347

ประวัติศาสตร์

300.-